

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1960>

Volume 6 Issue 8, p. 1025-1036, October 2013

EDEBİYATIMIZDA EHL-İ BEYT SEVGİSİ ÇERÇEVESİNDE MALATYALI SABRİ DİVANI ÖRNEĞİ*

*AN EXAMPLE OF DIVAN WRITTEN BY SABRİ OF MALATYA IN THE TERMS
OF LOVE FOR AHL-UL-BAYT IN OUR LITERATURE*

Doç. Dr. Ömer SAVRAN

Uşak Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Sadettin KEKLİK

Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Abstract

An Islamic term Ahl-ul-Bayt which means a household is used for the family members of Hz. Muhammed. Love and respect for Prophet himself and his family has been an important issue in Divan literature too. On the other hand, also known as a case of Karbala Hz. Huseyin's martyrdom in poems and prose works were written. As with many poets who express their love of Ahl-ul-Bayt, one of them is Sabri of Malatya. The aim of the study is to reveal the love of Ahl-ul-Bayt which reflects to the poet's poetry with the motion of Sabri Divan. It is predicted that Sabri of Malatya had lived between second half of 19th century and first quarter of 20th century. Sabri was related to Kadiriyye tarikat and he wrote sufi poetries. The only existing manuscripts of Sabri Divan is at Süleymaniye Library and registered with the number "Kemal Edip Kürkçüoğlu 48". The only study about Sabri and his work is belonged to Savran. There are totally 264 poems in Sabri Divan. 242 of them are lyric poems

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

(gazel), 1 is murabba, 1 is muhammes, 3 of them are museddes and 3 of them are in mufred verse format. 14 poems are written in syllabic meter. The love of Ahl-ul-Bayt in Sabri Divan is examined under the headings of Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin and Karbala, Yezid and Twelve Imams. Sabri has included poems focusing on virtues and properties of Ahl-ul-Bayt at about 20 places in his divan. Sabri of Malatya expressed the love for Ahl-ul-Bayt sincerely in his many poems by using both aruz meter and syllabic meter.

Key Words: Divan Poetry, Ahl-ul-Bayt, Karbala, Sabrî of Malatya.

Öz

Ev halkı anlamına gelen ehl-i beyt terimi, İslâm tarihinde Hz. Peygamber'in aile fertleri için kullanılmıştır. Hz. Peygamber'in şahsına, ailesine sevgi ve saygı duyulması gerektiği, Divan Edebiyatında da önem verilen bir konu olmuştur. Diğer taraftan Kerbelâ vakası olarak da bilinen Hz. Hüseyin'in şehit edilmesini anlatan manzum ve mensur eserler de kaleme alınmıştır. Pek çok şairde olduğu üzere ehl-i beyt sevgisini dile getiren şairlerden biri de Malatyalı Sabrî'dir. Araştırmanın amacı Malatyalı Sabrî'nin divanından hareketle şairin şiirlerine yansıyan ehl-i beyt sevgisini ortaya koymaktır. Malatyalı Sabrî'nin 19. yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyılın ilk çeyreği arasında yaşadığı tahmin edilmektedir. Sabrî Kâdiriyye tarikatına mensup olup tasavvufî şiirler yazmıştır. Sabrî Divanı'nın mevcut tek yazma nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde olup "Kemal Edip Kürkçüoğlu 48" numara ile kayıtlıdır. Sabrî ve eseri hakkında tek çalışma Savran'a aittir. Sabrî Divanı'nda toplam 264 manzume bulunmaktadır. Bunlardan 242'si gazel, 1'i murabba, 1'i muhammes, 3'ü museddes ve 3'ü de müfred nazım şeklindedir. Divanda 14 şiir ise hece vezniyle yazılmıştır. Sabrî'nin divanında ehl-i beyt sevgisi, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve Kerbela, Yezid ve On İki İmam başlıkları altında incelenmiştir. Sabrî, divanındaki 20'ye yakın yerde ehl-i beytin özellikleri ve faziletlerini konu edinen müstakil manzumelere yer vermiştir. Malatyalı Sabrî gerek aruz gerekse hece vezniyle yazmış olduğu pek çok şiirde ehl-i beyt sevgisini samimi bir şekilde dile getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Divan Şiiri, Ehl-i Beyt, Kerbela, Malatyalı Sabrî.

1. Giriş¹

1.1. Ehl-i Beyt Kavramı

Ehl-i beyt, *Dinî Kavramlar Sözlüğünde* şu şekilde açıklanmıştır: "Ev halkı anlamına gelen bu terim İslâm tarihinde Hz. Peygamber'in aile fertleri için kullanılmıştır. Ev halkı ya da ehl-i beyt ifâdesiyle aileyi teşkil eden ev sahibi, onun eşi, çocukları ve torunları anlaşılmaktadır." (<http://www.diyane.gov.tr/turkish/>)

¹ Bu makale, 17–19 Mayıs 2013 tarihleri arasında International Burch University Eğitim Fakültesinde tertip edilen Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresinde sunulan bildirden genişletilerek oluşturulmuştur.

basiliyayin/dinikavramlaroku.asp?id=378&harf=E). *Divan Şiiri Sözlüğünde* ise “Peygamberimizin ev halkına verilen ad. Kendisi, damadı Hz. Ali, kızı Fatıma ve torunları Hasan ile Hüseyin’den ibarettir (Pala, 1995: 166) ifadeleriyle açıklanmaktadır.

Kur’ân’da ehl-i beyt terkibi, üç yerde geçmektedir. Bunların birinde Hz. İbrahim’in (Hud, 11/73), birinde Hz. Musa’nın (Kasas, 28/12), birinde de Hz. Peygamber’in ev halkına işaret edilmiştir. Hz. Peygamber’in ehl-i beytini gösteren âyet meali şöyledir: “Evlerinizde oturun, eski cahiliye âdetinde olduğu gibi açılıp saçılmayın, namazı kılın, zekâtı verin, Allah’a ve Resûl’üne itaat edin. Ey ehl-i beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor (Ahzâb, 33/33.).

Hadis olarak nakledilen çeşitli rivayetlerde de “ehl-i beyt” tabiri yer almaktadır. Bunların bazısında ashabın, birçoğunda ise Hz. Peygamber’in ev halkından bahsedilmiştir. Hz. Peygamber’in ev halkından söz eden rivayetlerin bir kısmında -sekaleyn hadisinde- belirtildiğine göre Resûlullah ashaba, Kur’ân ile ehl-i beytinden ibaret olan iki değerli kaynak bıraktığını söylemiş ve onlar hakkında dikkatli olmalarını istemiştir. Ancak daha yaygın olan rivayetlerin bir kısmında -meselâ Veda hutbesinde- sadece Kur’ân zikredilmekte, bazılarında ise onunla birlikte sünnete sarılma hususuna önem verilmektedir (Öz, 1994).

Hz. Peygamber’in ehl-i beytine kimlerin dâhil olduğu hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazı rivayetlere göre Hz. Peygamber, Zeynep ile evlendiği gün, başta Âişe olmak üzere bütün hanımlarını dolaşmış, her birine “Allah’ın selamı üzerinize olsun ey ehl-i beyt!” diye seslenmiş ve onların ehl-i beytin asıl mensupları olduğunu vurgulamıştır. Bazı rivayetlere göre ise ehl-i beyte ilişkin âyet, Hz. Peygamber’in hanımlarından Ümmü Seleme’nin odasında iken nâzil olmuş, Resullulâh da orada bulunan veya sonradan gelen Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’i abâsının altına alarak “Allah’ım, bunlar benim ehl-i beytimdir, onları günahlarından temizle” diye dua etmiş, bunun üzerine Ümmü Seleme kendisinin ehl-i beytten olup olmadığını sormuş, Hz. Peygamber ona “Sen zaten kendi yerindesin, sen hayır üzeresin” şeklinde cevap vermiştir (Uludağ, 1989). Diğer bir anlayışa göre sadaka almaları haram kılınan Ebû Tâlib, Akîl, Ca’fer ve Abbas’ın ailesine mensup olanlar yanında Abdullah b. Mes’ud ile Selmân-ı Fârisî gibi sahabîler de ehl-i beyte dâhildir.

Şiî, özellikle İsnâaşerî âlimlerine göre ehl-i beyt kapsamına ilk olarak Hz. Peygamber, Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin girer; ayrıca imam kabul edilen diğer dokuz kişi de ehl-i beyte dâhildir. Hz. Peygamber’in diğer hanımlarıyla Fâtıma dışındaki çocukları, Hasan ve Hüseyin dışında kalan torunları ehl-i beyte dâhil değildir. Ali, Hasan ve Hüseyin haricinde dokuz imamın ehl-i beyte dâhil olmasına gelince, on ikinci imam olan ve zuhuru beklenen Mehdî’nin ehl-i beytten olduğu hadislerle ifade edilmiştir. Onunla Hz. Hüseyin arasında yer alan sekiz imamın ehl-i beyt kapsamına girdiği hususuna “sekaleyn” hadisiyle birlikte başka rivayetler işaret

etmektedir. Hüseyin’den sonra gelen imamların bizzat yaptıkları açıklamalar da birer delil oluşturur (Öz, 1994).

Ehl-i beyte mensup olanların vasıfları da tartışma konusu olmuştur. Sünnî âlimlere göre “ehl-i beyt mensupları, Hz. Peygamber'in neslinden gelme şerefini taşımaktadırlar; ancak hata ve günah işlemekten korunmuş değildirlere. Çünkü ismet sıfatı sadece peygamberlere mahsustur.” (Öz, 1994: 499).

İslâm tarihinde Hz. Hasan neslinden gelenlere “şerîf”, Hz. Hüseyin soyundan gelenlere “seyyid” adı verilmiş, kendilerine hürmet ve muhabbet göstermek Hz. Peygamber’i sevmenin bir tezahürü kabul edilmiş, halk içinde tanınmaları için farklı kıyafetlerle dolaşmaları sağlanmıştır. İsimleri, şecereleri ve ahlâkî durumlarını tespit eden teşkilatlar kurulmuş, sadaka almaları haram kılındığı için kendilerine beytülmâlden tahsisat bağlanmıştır (Öz, 1994).

Hz. Peygamber’in şahsına, ailesine sevgi ve saygı duyulması gerektiği, edebî türlerin içerisinde ya da müstakil bir edebî tür olarak doğrudan veya dolaylı bir şekilde, şairlerin önem verdiği bir konu olmuştur (Çavuşoğlu, 2004). Diğer taraftan Kerbelâ vakası olarak da bilinen Hz. Hüseyin’in şehit edilmesini anlatan Fuzûlî (Hadîkatü’s Süedâ), Kastamonulu Şâzî (Dâstân-ı Maktel-i Hüseyin), Yusûfî (Maktel-i Hüseyin), Lâmiî (Kitâb-ı Maktel-i Âl-i Resûl), Âşık Çelebi (Tercüme-i Revzatü’s-Şühedâ) gibi müelliflerce yazılan (Uzun, 2002) manzum ve mensur eserleri de bu çerçevede değerlendirmek mümkündür.

Seyyid Nesîmî (Ünver, 2006), Usûlî (Kesik, 2011) ve başka pek çok şairde olduğu üzere ehl-i beyt sevgisini dile getiren şairlerden biri de -aşağıda kendisiyle ilgili bilgi vereceğimiz- Malatyalı Sabrî’dir. Araştırmanın amacı Malatyalı Sabrî’nin divanından hareketle şairin şiirlerine yansıyan ehl-i beyt sevgisini ortaya koymaktır.

1.2. Malatyalı Sabrî

Malatya; Battal Gazi, Hüseyin Gazi, Somuncu Baba ve Niyâzî-i Mısırî gibi pek ünlü ismi yetiştiren önemli ilim ve kültür merkezlerinden biri olmuştur. Malatya’nın yetiştirmiş olduğu önemli isimlerden biri de şair Hüseyin Sabrî’dir. “Doğum ve ölüm tarihi kesin olarak bilinmeyen Hüseyin Sabrî, Malatya’nın Yeşilyurt (eski adıyla Çirmuk) ilçesinde doğmuştur. Babasının adı Osman’dır. Medrese tahsilini Yeşilyurt’ta tamamlamış, Kâdiriyye tarikatına girmiş ve tasavvufî şiirler yazmaya başlamıştır” (Kavruk-Özer, 2006: 587).

Doğum ve ölüm tarihi bilinmeyen Sabrî’nin yaşadığı dönemle ilgili değerlendirme yapabilecek divanında iki tarihe rastlanmaktadır. Bunlardan birincisi şairin H/1301 (M/1885-1886) tarihinde sakal bırakmasına yazdığı tarihtir:

Biñ üç yüz birde lihyem itdüm âzâd

Şükür ehl-i kemâl oldum efendüm

187-4

Divanda yer alan ikinci tarih ise şairin Hz. Peygamber’i konu edinen

Ey gönlümüñ ârâmı bu dil-cû-yı Muḥammed
Tîmâr idegör cism-i bu sayrû-yı Muḥammed 60-1

matlalı beş beyitlik gazelinin yazılış tarihiyle ilgili verdiği bilgidir. Sabrî, şiirin kenarına düşürdüğü tarih mısrasında bu gazelini H/1297 (M/1879-1880) tarihinde yazdığını ifade etmiştir.²

Son dönem şairlerinden olduğu bilinen Hüseyin Sabrî'nin -yukarıda bahsi geçen bilgilerden hareketle- 19. yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyılın ilk çeyreği arasında yaşadığı söylenebilir.

Kaynaklara göre bir ara imamlık vazifesinde de bulunan Hüseyin Sabrî, hayatını maddi sıkıntılar içerisinde geçirmiştir (Kavruk-Özer, 2006: 587).

1.3. Malatyalı Sabrî Divanı

Sabrî Divanı'nın elimizde bulunan tek yazma nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde olup "Kemal Edip Kürkcüoğlu 48" numara ile kayıtlıdır. Sabrî ve eseri hakkında tek çalışma Savran (2013)'a aittir.³

Sabrî Divanı'nda Arap alfabesinin bütün harfleriyle yazılmış manzumeler bulunmaktadır. Sabrî Divanı'nda toplam 264 manzume bulunmaktadır. Bunlardan 242'si gazel, 1'i murabba, 1'i muhammes, 3'ü müseddes ve 3'ü de müfred nazım şeklindedir. Divanda 14 şiir ise hece vezniyle yazılmıştır. Gazel nazım biçimiyle yazılmış şiirler, umumiyetle 5 beyitten oluşmuştur. Şairin özellikle hece vezniyle yazmış olduğu şiirlerinin dili oldukça sadedir.

Sabrî Divanı'nda, şekil ve muhteva yönüyle Klasik Divan Şiirine benzer pek çok örnek bulunmaktadır. Bunun yanında Sabrî'nin şiirlerinde öne çıkan unsurlar arasında ehl-i beyt sevgisi ile din ve tasavvuf özellikle belirtilmesi gereken hususlardandır.

Şairin bu bakış açısının yansımalarını divandaki ilk gazellerden itibaren görmek mümkündür. Sabrî, ilk gazeline besmeleyle başlar ve Allah'a hamd ederek onun kudret ve azametini dile getirir.

Oḡu bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîmi ibtidâ
Her nefes vird eyle bu ism-i şerîfi ey dilâ 1-1⁴

² Vk. 45 (Hüsni gibidür lehçe-i hûb-hû-yı Muhammed. Sene 1297).

³ Bu çalışma Malatya Valiliği tarafından 2013 yılı içinde basılacaktır.

⁴ Makalede örnek verilen şiirlerin yanına rakamlar yazılmıştır. Yukarıdaki ifade, birinci gazelin birinci beyti anlamına gelmektedir.

Dağı hamdü bî-ḥad ol Allâh'a kim ḥalk eyledi

Kâf nûndan on sekiz biñ 'âlemi kıldı nümâ 1-2

Sabrî, yine aynı gazelde Hz. Peygamber'e, âline ve evladına salat ve selamını ifade eder. Bir şiirinde "Hândân-ı Mustafâ'nuñ gerçi ben meddâhıyam" (Gazel, 2-1) diyerek Hz. Peygamber'in methedici olduğunu belirten şair, peygamberimize olan muhabbet ve bağlılığını gösterme adına pek çok şiirin yanında, gazelin yazıldığı harfe uygun olarak "Ahmed", "Muhammed", "Mustafâ" ve "Rasulullah" redifli şiirler de yazmıştır.

Divan edebiyatının her döneminde olduğu gibi Sabrî'nin eser verdiği dönemde de dini ve tasavvufî şiirlerin belli bir ağırlığı olmuştur. Şentürk-Kartal (2004: 467)'a göre, şairin yaşadığı son dönemin bir başka özelliği de hemen hemen her şairin bir tarikata mensup olmasıdır. Bu yönden bakıldığında Kâdiriyye tarikatına mensup olduğunu bildiğimiz -ve bu yönünü bir şiirinde "Biz muhibb-i Şeyh Abdülkâdir-i Geylânî'yüz" diye ifade eden- Sabrî de tasavvufun telmih ve mecazlarından bolca yararlanmıştı.

2. Malatyalı Sabrî Divanında Ehl-i beyt Sevgisi

Hz. Peygamber'in ehl-i beytine karşı derin bir sevgisi bulunan Sabrî, divanındaki 20'ye yakın yerde "ehl-i beyt'in özellikleri, faziletleri, menkıbeleri ve mâruz kaldıkları üzücü olayları" konu edinen müstakil manzumelere yer vermiştir. Sabrî, ehl-i beyt kavramı yerine "âl-i âbâ" terkinini de kullanmıştır.

Mâtemi tecdîd idüp bizler imâmuñ 'aşkuña

Zümre-i âl-i 'abânuñ şıdık ile yârânıyuz 88-6

2.1. Hz. Ali

Tam olarak adı, Ali b. Ebi Talib el-Kureyşî el-Haşimî'dir. Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olup dördüncü halifedir. Babası Ebu Tâlib, annesi Kureyş'ten Fatıma binti Esed, dedesi Abdulmuttalib; lakabı Haydar; unvanı ise Emîru'l-Mu'minin'dir. "Tanrı'nın Arslanı" unvanıyla da anılır (Fığlalı, 1989: 371-374). Hz. Ali, Hz. Hatice'den sonra Müslüman olan ikinci kişi olması bakımından İslâm tarihinde çok mühim bir şahsiyettir. O daha küçükken Peygamberimizin yanında gözlerini açmış, onun evindeki mükemmel havayı teneffüs etmiştir. Kahramanların kahramanıdır (Gümüşkılıç, 2012).

"Türkçe ile kaleme alınmış eserlerde; Hz. Ali; Allah'ın Arslanı, Şîr-i Yezdân, Şîr-i Hudâ; Hayder/Haydar, Haydâr-ı kerrâr, Sâkî-i Kevser, Şâh-ı velâyet, Şâh-ı Necef, Dürr-i Necef, Padişâh-ı Necef, Ebu Turâb, İmâm-ı evliyâ, Emirü'l-mü'minin, Murtezâ, Kasım, gibi güzel, olumlu, anlamlı lakap, özellik ve isimlerle anılmıştır" (Demir, 2011:103).

Dört halifeden özellikle Hz. Ali İslâm-Türk Edebiyatı'nda ayet ve hadislerle telmih edilerek yüceltilmiştir (Ceyhan, 2006: 23). Sabrî de bu geleneğe uyarak

“Ali’dür” redifli şiirinde ve diğer şiirlerde Hz. Ali’yi övmüştür. Divanda Hz. Ali, “Allah’ın aslanı, ilim şehrinin kapısı, Hayber fatihi” gibi nitelendirmelerin yanında Hz. Peygamber tarafından kendine verilen “Düldül” adındaki bineği ve “Zülfikar” ismindeki kılıcı ile anılır.

Müstakil olarak Hz. Ali’yi konu edinen aşağıda örnek olarak verdiğimiz gazelinde şair, onu “sırr-ı nebevî”ye vâkıf, “dâmâd-ı resûlü’s-şakaleyn” ve “şâh-ı velâyet” gibi özellikleriyle zikreder:

Sâbit-ķadem ol râh-ı ķavî râh-ı ‘Alî’dür	
Yüz sürmege ferķunde-i dergâh-ı ‘Alî’dür	79-1
Her laķza toğan sîne-i ‘uřşâķa ķafice	
Cân maşrıķıdan ķurşîd-i nev mâh-ı ‘Alî’dür	79-2
Âğâh degül kimseler esrâr-ı nebîden	
Sırr-ı nebevîden yine âğâh ‘Alî’dür	79-3
Dâmâd-ı resûlü’s-şakaleyn şâh-ı velâyet	
Vallâh ‘Alî şümme ve billâh ‘Alî’dür	79-4
Biz fırķa-i Nâcîyüz ayâ Şabri ezelden	
Bu deñlü bizüm ķekdigimiz âh-ı ‘Alî’dür	79-5

Aşağıdaki beyitlerde ise Hz. Ali, Hz. Peygamber tarafından kendine hediye edildiği ifade edilen “Düldül” adındaki bineği, ilk defa Uhud Savaşı’nda kullanıldığı belirtilen Zülfikar adlı kılıcı ve destanlaşan bir sancaktarlık yapması sonucunda fethedilen Hayber Kale’sindeki rolü gibi yönlerine işaret edilmek suretiyle övülmüştür:

Düldül ile ķün seyf-i ‘Ali n’oldı görünmez	
Bu ikisinüñ ‘azm-i râhı ķanı nerde	215-3
Uzanırdı yedinde murtazânuñ yetmiş arşûn ol	
Kerâmâtı mehabâtıyla Zülfikâr’ı gördüñ mü	256-2
Dağıldı âhumdan o ķarķ-ı ķenber	
Yıķıldı temelden ķal‘a-i Hâyber	261-2

2.2. Hz. Hasan

Hz. Hasan, hicretin üçüncü yılında Hz. Hüseyin ise dördüncü yılında dünyaya gelmişlerdir. Aralarında sadece bir yaş bulunan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin birlikte büyümüşler, günleri hep birlikte geçmiştir.

Bir defasında Rasulullah mescitte onların birini sağ, diğerini sol dizine

oturmuş, bir ona bir diğerine sevgi gösteriyor idi. Sahabeden birisi “Ya Rasulellah, onları seviyorsun herhalde?” deyince “Kim onları severse beni sever, kim onlara buğz ederse bana buğz eder.” buyurmuştur. Ehl-i beytinden en sevimli olanlar kimlerdir? diye sorulunca Hz. Peygamber: “Hasan ve Hüseyin’dir” diye cevap vermiştir (Varol, 2011: 63).

Hz. Peygamber, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’e olan sevgisini onların “Cennet ehli gençlerin efendileri” olduğunu müjdeleyerek vurgulamıştır (Varol, 2011: 63).

Sabrî Divanı’ndan örnek olarak verdiğimiz aşağıdaki beyitlerde onun zehirlenerek şehîd edilmesine telmih yapılır:

Göçdi bu ayda ‘ Alî içdi Hasan zehri bu mâh	
Hem bugün oldı mübârek ser-eşhâd Hüseyin	197-6
İçmişüz şâhum <i>Hasan</i> ‘ aşkına zehri tâ ezel	
Şâh Hüseyin-i Kerbelâ’nuñ teşnesi atşânıyuz	88-5

2.3. Hz. Hüseyin ve Kerbela

Hz. Peygamber’in torunu Hz. Hüseyin’in Emevilerce şehit edildiği Kerbelâ olayı, Müslümanlar tarafından daima üzüntüyle karşılanmış ve hiçbir zaman unutulmamıştır. Arap ve Fars edebiyatında olduğu gibi, Türk edebiyatında da Hz. Hüseyin’in şehit edilmesini anlatan manzum ve mensur eserlerle -bu konuda yazılmış mersiyeler başta olmak üzere- Kerbelâ adı önemli bir motif olarak yer almıştır (Arslan ve Erdoğan, 2008; Üzüm, 1998). Bu elîm vak’ayı ifadelendiren pek çok şair ve edip tarafından âdeta bir remiz ve mazmuna dönüştürülerek "vak’a-i dil-sûz-i Kerbelâ, Hayber-i Kerbelâ" gibi adlarla da anılan acıklı bir konunun adı olmuştur (Uzun, 2002: 274). Malatyalı Sabri, şiirlerinde Kerbelâ’yı Türk edebiyatındaki bu genel yaklaşıma uygun olarak ele almıştır:

Kerbela vakasına ve Hz. Hüseyin’in şehit edilmesine sıkça vurgu yapan Sabrî, divanı’nda “Hüseyin’dür ” ve “Hüseyin” redifli iki gazele yer vermiştir. Bu şiirlerden aşağıdaki örnekte Hz. Hüseyin’i çeşitli yönleriyle övmüş ve onu “şâh-ı şehîd” ve “şâb-ı behişt” (cennetin yiğidi, delikanlısı) gibi ifadelerle tavsif etmiştir.

Dü çeşmimizüñ meş‘ ali pür-nûrı Hüseyin’dür	
Vîrâne dilüñ luğf ile ma‘ mûrı Hüseyin’dür	85-1
Mazlûm-ı cihân şâh-ı şehîd şâb-ı behiştüñ	
Evlâd-ı resûluñ yine meşhûrı Hüseyin’dür	85-2
Vay başına ânuñ kim anuñ düşmeni oldı	
Dûzahda mu‘ azzeb kim eger devr-i Hüseyin’dür	85-3
Yüz biñ okuram lâ‘ net tekrâr-be-tekrâr	
Her kim ki eger düşmen-i mağrûr-ı Hüseyin’dür	85-4

Evlâd-ı ‘Alî’nüñ bizüz ey Şabri muhibbi
Bu gönlümüzüñ nûr ile mesrûrı Hüseyn’dür 85-5

Hız. Hüseyn adına müstakil olarak yazılmış aşağıdaki dokuz beyitlik ikinci şiirde ise şair, Muharrem ayının gelmesiyle yürekleri yakan Kerbelâ hadisesini hatırladığını ve Hız. Hüseyn’i dilinden düşürmediğini belirtir. Zira bu ayda Hız. Ali vefat etmiş, Hız. Hasan bu ayda zehirlenmiş, Hız. Hüseyn bu ayda şehit edilmiştir. Yine diğer imamlar da bu ayda hayattan göçmüşlerdir:

Ṭutdı dünyâyı ser-â-pâ yine feryâd-ı Hüseyn
Yağdı bu şahn-ı dil âteşi bu dâd-ı Hüseyn 197-1

Kerbelâ vağ‘ asını dilde suhandân ideli
Bu lisânumdaki hep olmada evrâd Hüseyn 197-2

Deşne-i âh ile dil kûh-ı derûnuñ ey dil
Mâtem-i şîrine ol ‘âşık-ı Ferhâd Hüseyn 197-3

Tîğ-i âhuñ ile Hâricleri kıl zîr ü zeber
Cân-ı dilden ola gör bende-i cellâd Hüseyn 197-4

Bağr-ı eşküñle cihânı ideğör sele ğarîğ
Kimseler olmadı bu mâhda dilşâd Hüseyn 197-5

Göçdi bu ayda ‘Alî içdi Hasan zehri bu mâh
Hem bugün oldı mübârek ser-eşhâd Hüseyn 197-6

‘Âbidîn Bâkır u Ca‘ fer ile Kâzım’la Rızâ
Göçdi mâh içre Tağı bâ-Nağı evlâd-ı Hüseyn 197-7

‘Askerî kıldı vefâtı bugün evlâd-ı resûl
Mehdi hem hatm-i velî olacağ efrâd-ı Hüseyn 197-8

Hırğa-i mâtemi giy Şabri muğarrem geldi
Bende-i kemter ol ‘âşık-ı irşâd-ı Hüseyn 197-9

Hız. Hüseyn’e olan sevgisini bir şiirinde “Hüseynîyem Hüseynî Kerbelâ’nuñ bendesiyem ben/Yolını gözlerüz çün Mehdinüñ âl-i ‘abâ-meşreb” diye ifade eden şair, “ağlamazsın hiç” redifli aşağıdaki şiirinde ise “muharrem ayı, kan, aşure, şehid” vb. kelimeleri tenasüp içinde zikretmektedir:

Muğarremdür bu mâh ey dil niçün kaç ağlamazsın hiç
Şehîd oldı Hüseyn İbni ‘Alî-şân ağlamazsın hiç 45-1

Resûlün ‘âlinün dostluğunu da‘ vâsın eylersin	
Muhibb-i hanedânum dersin ey cân ağlamazsın hîç	45-2
‘Alî evlâdına meyl-i muhabbet eyleyen gülmez	
Bugün ‘âşûredür ey çeşm-i handân ağlamazsın hîç	45-3

2.4. Yezîd

Muaviye’nin oğlu ve Emevî devletinin ikinci halifesi olan Yezid, Hz. Hüseyin’in Emevilerce katledildiğinde halifeydi. Bu yüzden Yezîd, Müslümanlarca hep olumsuzluklarla anılmış ve genellikle her türlü kötülüğün sembolü olarak kabul edilmiştir. Malatyalı Sabrî de şiirlerinde Yezîd’i olumsuzluklarla anmaktadır:

Hüseyin’i Kerbelâ içre Yezîdler çün şehîd itdi	
Dem-i feryâd geldi ey muhibbân ağlamazsın hîç	45-5
La‘ net okuruz Şabri biz ol rûh-ı Yezîd’e	
Zîrâ kulu kurbânıyuz evlâd-ı ‘Alî’nün	141-9

2.5. On İki İmam

On iki imam, Şiilerce dini korumak ve hükümlerini yerine getirmek için Peygamber’e halife ve vâris olduklarına inanılan kişilerdir. Sabrî, Hz. Hüseyin ile Mehdî arasında yer alan -Zeynel Âbidin, Muhammed Bâkır, Câferü’s-Sâdık, Mûsâ Kâzım, Ali Rızâ, Muhammed Takiyyüddin, Ali Nakî, Hasanü’l Askerî, Muhammed Mehdî (Cebecioğlu, 2005; Pala, 1995)- sekiz imama da muhabbet ve saygısını yukarıda değinilen özellikle ehl-i beyt sevgisini konu alan yirmi civarındaki müstakil şiirlerinde dile getirmiştir.

Şair, örnek olarak sunduğumuz aşağıdaki beyitlerde, Hz. Ali’den başlayarak on iki imamın isimlerini saymakta ve onların yürekleri yakan şehîd edilme hadiselerine temas etmektedir:

‘Alî hancıerle zağm oldı <i>Hasan</i> nûş eyledi zehri	
Açıldı gülşen-i ğam ‘andelibân ağlamazsın hîç	45-4
<i>Hüseyin</i> ’i Kerbelâ içre Yezîdler çün şehîd itdi	
Dem-i feryâd geldi ey muhibbân ağlamazsın hîç	45-5
İmâm <i>Zeynü’l-‘Abâ</i> dâre çekildi <i>Bâkır</i> u <i>Ca‘fer</i>	
Ne kanlar içdügin bilürken insân ağlamazsın hîç	45-6
Ne geldi başına <i>Kâzım Rızâ</i> nuñ fikr kıl ey dil	
Resûlün ‘alînün hâli perişân ağlamazsın hîç	45-7
<i>Takî</i> ile <i>Nakî</i> nuñ hâlini şerh idemez hâmem	
Merâkından iki çatlar ‘azîzân ağlamazsın hîç	45-8

Hasan ‘*Asker*’le *Mehdî* bendesiyüm dirseñ ey Şabrî
 uru da‘ vâ mı eylersûñ niçün an aqlamazsın hîç 45-9

Divanda, ehl-i beyt ile “On İki İmam” a duyulan yakınlık ve muhabbet hece ile yazılmış şiirlerde de müstakil olarak ele alınmıştır:

Hasan Hüseyn İmâm Zeynü’l-‘ Âbidîn
 Bâır Ca‘ fer Kâzım oldu şem‘ -i dîn
 Rızâ Taî Naî ‘ Askerî hemîn
 Mehdî’ye evliyâ diyenlerdenüz 97-5

3. Sonuç

İslâmî-Türk Edebiyatı’nda şairlerimiz, Hz. Peygamber’e, dört halifeye ve gerek Kur’an-ı Kerim’de gerekse hadislerde zikredilen ehl-i beyte karşı her devirde daima derin bir alaka ve muhabbet içinde olmuşlardır. şairler, Hz. Peygamber ve onun ehl-i beytine teveccüh ve baqlılıklarını, çeşitli nazım şekilleri ve türlerde yazmış oldukları şiirlerle göstermeye çalışmışlardır.

Bu gelenek çerçevesinde eser vermiş şairlerden biri de son devir sanatçılarında Malatyalı Sabrî’dir. Sabrî, samimi bir ehl-i beyt muhibbi ve taraftarıdır. O, ehl-i beyte karşı duymuş olduğu derin sevgiyi, onların faziletleri ve mâruz kaldıkları üzücü olayları divanında yer alan gerek aruz gerekse hece vezniyle yazmış olduğu pek çok şiirde ele almıştır.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, M. ve ERDOĞAN, M. (2008). *Kerbelâ Mersiyeleri*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- CEBECİOĞLU, E. (2005). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: Anka Yayınları.
- CEYHAN, Â. (2006). *Türk Edebiyatında Hazret-i Ali Vecizeleri*. Ankara: Öncü Kitap.
- ÇAVUŞOĞLU, A. (2004). Ehl-i Beyt Sevgisinin Tercümanları. *Marife*, 3, 319-340.
- DEMİR, N. (2011). Türk Düşünce Dünyasında Hazret-i Ali. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 60, 85-104
- DİYANET İŐLERİ BAŐKANLIĐI, *Dînî Kavramlar Sözlüğü*. Erişim tarihi: 14.2.2013, <http://www.diyanet.gov.tr>.
- FİĞLALİ, E. R. (1989). Ali. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 2, 371-374.

- GÜMÜŞKILIÇ, M. (2012). Bir Gazavat-Nâme Etrafında Hz. Ali'nin Halk Muhayyilesindeki Yeri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5 (2), 145-155.
- KESİK, B. (2011). Usulî Divanında Ehl-İ Beyt Sevgisi. 1. *Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Hitit Üniversitesi Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cilt 1, 345-357.
- ÖZ, M. (1994). Ehl-i Beyt. *İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 10, , 498-501.
- PALA, İ. (1995). *Divan Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- SAVRAN, Ö. (2013). *Malatyalı Sabrî Dîvânı*. Malatya Valiliği, (Basılacak).
- ŞENTÜRK, A. A. ve KARTAL, A. (2004). *Eski Türk Edebiyatı Tarih*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- ULUDAĞ, S. (1989). Âl-i Âbâ. *İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 2, 305-306.
- UZUN, M. (2002). Türk Edebiyatında Kerbelâ. *İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 25, 274-275.
- ÜNVER, M. (2006). Nesimî'de Ehl-i Beyt Sevgisi. I. *Uluslararası Seyyid Nesimî Sempozyumu Bildirileri (17-19 Haziran 2005)*. Haz.: Gülağ Öz, 226-241, Ankara: Hüseyin Gazi Vakfı Yayınları.
- ÜZÜM, İ. (1998). Hüseyin. *İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 1, 521-524.
- VAROL, B. (2011). Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin. *Diyanet Aylık Dergisi*, 250, 62-64.